

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Sunnatullo Do'stov

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
"Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasida o'qituvchisi,

Ruxshona Egamberdiyeva

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi,

Saodat Xushboqova

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Matematika va informatika ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi,

Shohista Ubaydullayeva

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti
O'simliklar va qishloq xo'jaligi mahsulotlari karantini ta'lim yo'nalishi
1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7703514>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 28-fevral 2023 yil
Ma'qullandi: 01-mart 2023 yil
Nashr qilindi: 07-mart 2023 yil

KEY WORDS

raqamli iqtisodiyot, biznes,
tadbirkorlik, globallashtirish
sharoiti, raqamli tadbirkorlik.

ABSTRACT

Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning dolzarb muammolari, jahon mamlakatlari aholisi iqtisodiyot tarmoqlarining o'zgarishi, globallashtirish sharoitida mamlakatlar raqobatbardoshligini aniqlashda iqtisodiyotning raqamlashtirilganligi darajasi haqida batafsil bayon qilingan.

Raqamli iqtisodiyot – bu siyosiy-iqtisodiy, ilmiy-ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy munosabatlardagi aloqalarni raqamli texnologiyalarni qo'llash asosida amalga oshiruvchi yangi tizim bo'lib, raqamli iqtisodiyot sharoitida "raqamli tadbirkorlik" alohida ahamiyatga egadir. Hozirgi tadbirkorlik meditsina sohasida ham takomillashib bormoqda. Raqamli iqtisodiyotga bo'lgan qiziqish jamiyat va iqtisodiyotda sodir bo'layotgan jiddiy o'zgarishlar tufayli sezilarli darajada o'sdi.

Zamonaviy texnologiyalar va platformalar mijozlar, hamkorlar va davlat tashkilotlari bilan shaxsiy muloqotni minimallashtirish hisobiga korxonalar va jismoniy shaxslarga xarajatlarni qisqartirishga yordam berdi, hamda o'zaro muloqotni yanada tez va oson yo'lga qo'yishga imkoniyat yaratdi. Natijada tarmoq resurslariga asoslangan, raqamli yoki elektron iqtisodiyot paydo bo'ldi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Hozirgi kunda dunyodagi rivojlangan davlatlarda aholi daromadlarining o'sishi birinchi o'rinda tadbirkorlikda innovatsion jarayonlarning to'g'ri tashkil etilishi, shuningdek "raqamli tadbirkorlikni" doimiy ravishda takomillashtirib borilayotgani bilan bog'liqdir. Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida Respublikamiz oldida turgan asosiy vazifalardan biri jahon bozorida raqobatbardosh bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarish va xizmatlar

ko'rsatishni keng yo'lga qo'yishdir.

Ma'lumki, muhim vazifalardan biri tadbirkorlar o'rtasida sog'lom raqobatni ta'minlash orqali, narxlarni pasaytirish va jahon bozorida raqobatbardosh, eksportbop sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarishni kengaytirishdir. Xalqaro tajribani o'rgangan holda monopoliya sohasiga xususiy sektor uchun yanada keng yo'l ochish, "raqamli tadbirkorlikni" rivojlantirish va shu orqali raqobat muhitini rivojlantirish zarur.

Bugungi kunda jahon mamlakatlari aholisi iqtisodiyot tarmoqlarining o'zgarishi, bu jarayonning raqamlashuvi, hamma sohalarga sun'iy intellektning joriy qilinishi bilan bog'liq muhim davrni boshdan o'tqazmoqdalar. 2022 yilga kelib dunyo YalMning qariyb chorak qismi raqamli sektorga to'g'ri kelishi prognoz qilinayotgan bir sharoitda yangi iqtisodiyotni rivojlantirish zarurati yanada kuchayadi. Bu vaqtingiz tig'iz vaqtida Internet orqali tushlikka buyurtma berish, mobil ilova orqali taksi chaqirish, uzoqdagi yaqiningizga pul jo'natishdan ko'ra kengroq imkoniyatlar bo'lib, transchegaraviy biznes hamkorlik, elektron tijoriy maydon, masofaviy ofis kabilarni ham qamrab oladi. Raqamli iqtisodiyot raqamli texnologiyalarga asoslangan, elektron biznes, elektron tijorat bilan bog'langan, raqamli tovar va xizmatlar ishlab chiqarayotgan va taqdim qilayotgan iqtisodiy faoliyat bo'lib, bunda iqtisodiy xizmat va tovarlar uchun hisob-kitoblar elektron pul orqali amalga oshiriladi.

Natijalar:

"Raqamli iqtisodiyot alohida faoliyat turini emas, balki ishbilarmonlik, sanoat ob'yektlari, xizmatlarda axborot texnologiyalaridan faol foydalanishni anglatadi. Agar oddiy iqtisodiyotda moddiy buyumlar muhim resurs sanalsa, raqamli iqtisodiyotda bu qayta ishlanadigan, shuningdek uzatiladigan axborot, ma'lumotlar bo'ladi". Raqamli iqtisodiyot yirik sanoat ob'ektlari ish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarishni o'stirish, faoliyat shaffofligini ta'minlash, mahsulot tannarxini kamaytirish imkonini yaratadi. Nufuzli xalqaro tashkilotlar olib borgan tahlillar natijalariga qaraganda, raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulotni kamida 30 foizga oshiradi, shuning barobarida, xufiyona iqtisodiyotga barham beradi.

Davlatning o'z fuqarolari uchun elektron xizmatlarni ko'rsatishi va elektron mahsulotlarni taklif etishi — bu raqamli iqtisodiyotning asosiy qismi bo'lib sanaladi. Davlatimizda ushbu sohani keng takomillashtirish korrupsiya illatiga barham beradi. Raqamli ma'lumotlar qimmatbaho iqtisodiy resurs hisoblansa-da, ular raqamli tafakkurga aylanganidagina foyda keltiradi. Raqamli iqtisodiyotning kirib kelishi bilan raqamli platformalarni yaratish va tez sur'atlarda o'sib borayotgan raqamli ma'lumotlarni monetizatsiya qilish masalalari vujudga kelmoqda. Bunda yangi qiymat yarata olish yo'llarini, mazkur jarayonlardagi to'siqlarni bartaraf etish vositalarini aniqlash muhimdir. Bu qiymatni yaratish va tarqatish salohiyatini, qiymatni yangilash, boshqarish hamda qiymatni qo'lga kiritish shakllarini tushunish imkonini yaratadi.

Muhokama:

Globalashuv muhitida davlatlar raqobatbardoshligini aniqlashda iqtisodiyotning raqamlashtirilganligi darajasi muhim ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiyotning qaysi bir tarmog'i yoki sohasiga nazar tashlamaylik, barchasida raqamli texnologiyalarning o'rnini ko'ramiz. Mamlakat bank tizimidagi xizmatlardan tortib, davlat xizmatlari darajasida ham innovatsion raqamli texnologiyalarning ulushi ortib bormoqda. Hozirgi davrda sanoat ishlab chiqarishini rivojlantirishni innovatsion texnologiyalar asosida ta'minlash dolzarb muammoga aylanib bormoqda. Jahon tajribasining ko'rsatishicha, sanoat korxonalarini takomillashtirish bo'yicha

innovatsion strategiyalarni rivojlantirish va amalga oshirish ularning ishlab chiqarish faoliyatini ichki va tashqi bozor talablariga muvofiqlashtirishning asosiy omili bo'lib xizmat qiladi.

Elektron hukumatga oid elementlarni tatbiq qilish va raqamli iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash O'zbekistonning yaqin istiqboldagi taraqqiyot rejasidan mustahkam o'rin oldi. Bu, birinchi navbatda, elektron hujjat almashish ulushini yanada oshirish va davlat xizmatlarining muayyan qismini Davlat xizmatlari markazlari orqali bosqichma-bosqich elektron shaklga o'tkazish vazifalariga tegishlidir. Telekommunikatsiya infratuzilmasi bu jarayonda muhim vazifani bajaradi. Raqamli texnologiyalar iqtisodiyotga bog'liq 50 foizdan ortiq sohalarni keskin o'zgartirib yuboradi. Ushbu qarash axborot texnologiyalari va raqamli platformalar biznes modellarini keskin o'zgartirib, ularning samaradorligi vositachilarni bartaraf qilishi va jarayonlarni optimallashtirishiga asoslangan.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, hozir butun dunyo bo'ylab yangi servislar va biznes modellarni yaratish uchun IT vositalaridan foydalanadigan eski va yangi kompaniyalar aksariyat sohalarda yetakchi bo'lgan kompaniyalarga kuchli raqobat yaratmoqda. Shu munosabat bilan oqilona boshqaruv uchun zarur hisoblangan axborot ko'lami ham ortib boradi, ishlab chiqarish va fuqarolar muloqoti, biznes va davlat organlarini boshqarish tuzilmasi esa jiddiy o'zgarishlarni boshdan kechiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Gulyamov S.S., Ayupov R.H., Abdullayev O.M., Baltabayeva G.R. Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalar. - T.: TMI, "Iqtisod-Moliya", 2019.
2. Raqamli iqtisodiyotni shakllantirishdagi zamonaviy trendlar: tajriba, muammo va istiqbollari. // Ilmiy-amaliy anjuman ma'ruza tezislari to'plami. 2020.
3. Tolametova Z.A. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida mehnat bozorini rivojlanish yo'nalishlari. Toshkent. "Iqtisodiyot". 2014.
4. Dustov S.R., Yusupov A.A., Azamkulov A. (2023). "Methodology Of Teaching Mathematics In Primary Grades". Journal of Pharmaceutical Negative Results, 7480-7485.
5. Tolametova Z.A. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi. - Toshkent: "Fan va texnologiya", 2017.
6. Xaydarov B. X., Saitov S. A. Raqamli iqtisodiyot tushunchasi, afzalliklari amaliy ahamiyati va xorijiy tajriba. 2022.